

מצגת לוועדה לקידום הנגשת נתונים פיננסיים: צרכי חטיבת המחקר בבנק ישראל

ד"ר עדי ברנדר
מנהל חטיבת המחקר בנק ישראל

1 באפריל 2025

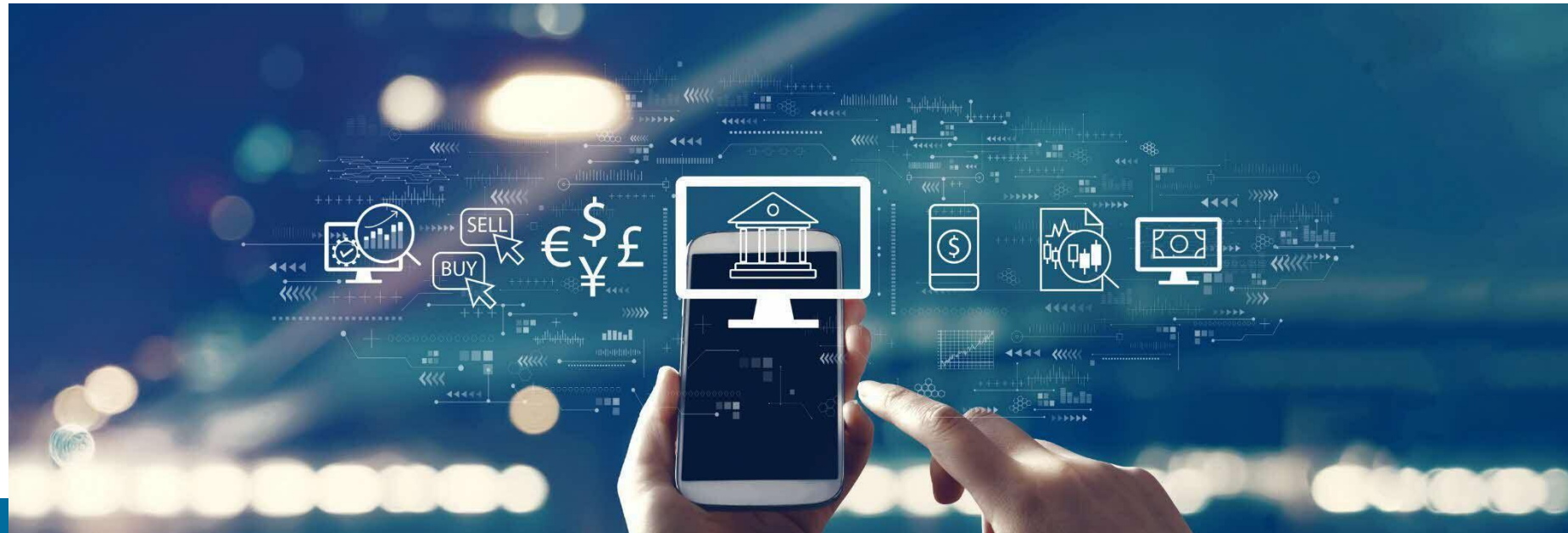

צרכי הנתונים לניתוח ומחקר פיננסי: נתוני מלאי וזרם

חשוב להנגיש את כלל הנתונים בכל מקטע, אחרת התמונה עלולה להיות מטעה

- משקי בית
  - מלאי
    - רכוש פיננסי
    - נכסים ריאליים
    - מוצרי ביטוח
  - זרם
    - הכנסות הון
    - הכנסות מרכוש פיסי
    - משיכות מחיסכון וביטוח
- עסקים
  - מלאי
    - מאזנים של חברות ציבוריות ואחרות
    - חוב.
  - זרם
    - מכירות
    - הכנסות אחרות
    - שינויים בחוב
- סקטור פיננסי
  - מלאי
    - אשראי
    - נכסים אחרים
    - מחירי נדל"ן
  - זרם
    - ביצועי אשראי

התועלות למחקר ומדיניות מהרחבת הנגישות לנתונים

- ניתוח והבנה של התנהגות הגורמים השונים במערכת הפיננסית:
  - המגזרים הכלכליים
  - פרטים ומשקי בית בעלי מאפיינים שונים.
- ניתוח סיכון (שונות), בנוסף לרמה הממוצעת.
- יצירת מצרפים בהתאם למאפיינים רלוונטיים והשוואה בין קבוצות בעלות מאפיינים שונים.

סוגיות בהרחבת הנגישות לנתונים

- נתונים אגרגטיביים – בחיתוכים על פי צרכי המדיניות והסוגיות המנותחות
- איסוף נתונים מהמפקחים ולא מהמפוקחים, או באישור הרגולטורים היציבותיים
- קבלת נתונים רק על פי צורך מוכח
- יצירת מצרפים בהתאם למאפיינים רלוונטיים והשוואה בין קבוצות בעלות מאפיינים שונים.

צורך לתכנון והפעלת מדיניות המבוססת על תשתית מחקרית

מגזר עסקי

- ניתוח של עמידות המגזר העסקי יאפשר התערבות יעילה בשוק האשראי בזמן משבר – לצורך זה צריך להבין את התפלגות הפגיעה בהכנסות (נתוני מע"מ) וגם את הפגיעות המאזנית.
- החברות הציבוריות מייצגות את הענפים השונים במשק רק בצורה חלקית. ללא תמונת מצב מלאה על מאזני החברות העסקיות קשה להעריך את ההשפעה של צעדים מאקרו-יציבותיים בתחום האשראי.
- בעזרת נתונים פרטניים על מבנה ההון של החברות יתאפשר לזהות פערים בנגישות למימון חיצוני לפי סוג מימון וסוג חברה, להבין את הסיבות לכך ולהמליץ על צעדי מדיניות לפיתוח שוק ההון.
- נתונים מצטברים ממאזני חברות יכולים להצביע על מגמות כלכליות רחבות ולסייע בהכנת תחזיות וניתוחי רגישות.

משקי בית

- בתחילת מלחמת חרבות ברזל יצא בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בשורה של צעדים להקלה על עסקים קטנים ומשקי בית בעלי הלוואות בנקאיות. צעדים אלה כוונו לאוכלוסייה שנפגעה מהמלחמה על פי הגדרות כלליות – אזורים מפונים ומשרתי מילואים. כיום אין לנו יכולת להעריך בצורה פרטנית ובזמן קצר את העמידות של משקי בית ולזהות בצורה ממוקדת את הפגיעה של שוק פיננסי או ריאלי.
- היכולת לזהות מגמות במאזן הפיננסי של משקי בית לאורך זמן יכולה לשפר ולייעל את התכנון של מגבלות מקרו-יציבותיות בעת לקיחת משכנתא או הלוואות צרכניות (לדוגמא PTI).
- ניתוח נכסי משקי בית, במיוחד של נדל"ן, יכול לספק תובנות לגבי מגמות בשוק הדיור לרבות אי-שוויון בנגישות הדיור.
- מידע על מאזן משקי הבית יכול להעריך את הגורמים המשפיעים על הביקוש שלהם לאשראי ולזהות בעיות של נגישות לאשראי, לקיחה ביתר של חובות (over indebtedness) שקשורות גם לתחרות בהיצע האשראי וגם לאוריינות פיננסית.

צורך לביסוס המדיניות המוניטרית על מחקר ולימוד מנגנוני התמסורת

מגזר עסקי

- ניתוח מפורט של שוק האשראי – הצע (בנקאי וחוץ בנקאי) וביקוש לפי מאפיינים (פירמות גדולות /קטנות, לפי ענף, סחיר/לא-סחיר, מאפיינים פיננסיים), והתגובה לשינוי בריבית.
- ניתוח מפורט של השפעת המדיניות על הפעילות של הפירמות (מכירות, רווח, תעסוקה) לפי מאפיינים.
- הבנת מנגנון התמסורת מהמדיניות לעלות האשראי מהמערכת הבנקאית, האשראי החוץ בנקאי ושוק ההון.

משקי בית

- ערוצי התמסורת של המדיניות ל:
- מחיר האשראי (צרכני /לדיור) למשקי הבית על פי מאפייני משק הבית (לפי הכנסה, תעסוקה, מאפיינים פיננסיים...)
- הריבית על הפיקדונות /חסכונות על פי מאפייני משק הבית
- ההשפעה על הצריכה והחיסכון של משקי הבית על פי מאפיינים שונים
- ניתוח ההשפעה של המדיניות המוניטרית על התפלגות ההכנסות (אי-שיוויון), התפלגות ההוצאות, השכר, התעסוקה.

- תיקוף פרמטרים במודלים מקרו-כלכליים בהתבסס על ממצאים אמפיריים.
- ההשפעה של כלי מדיניות נוספים – התערבות בשוק האג"ח ובשוק מט"ח על הסקטור העסקי ומשקי הבית על פי מאפיינים

דוגמא - ענף הבנייה

- ענף הנדל"ן והבנייה הוא אחד הלווים המרכזיים במשק, הן מהבנקים והן בשוק האג"ח (וככל הנראה גם בשוק החוץ בנקאי).
- לאחרונה עלה הסיכון בקרב חברות בנייה: במהלך 2023 קצב המכירות ירד והפיגור בהחזרי האשראי הבנקאי עלה במידת מה. היכולת לנתח את הסיכון בענף זה היא צורך יציבותי.
- **מרבית האשראי לחברות בענף הבניה, אינו סחיר ורוב החברות אינן רשומות בבורסה.** גישה למאזנים של חברות פרטיות הייתה מאפשרת לנתח את מצב הרווחיות ונטל המימון של חברות בענף שכיום מנותחים רק על בסיס דיווחי החברות הציבוריות.

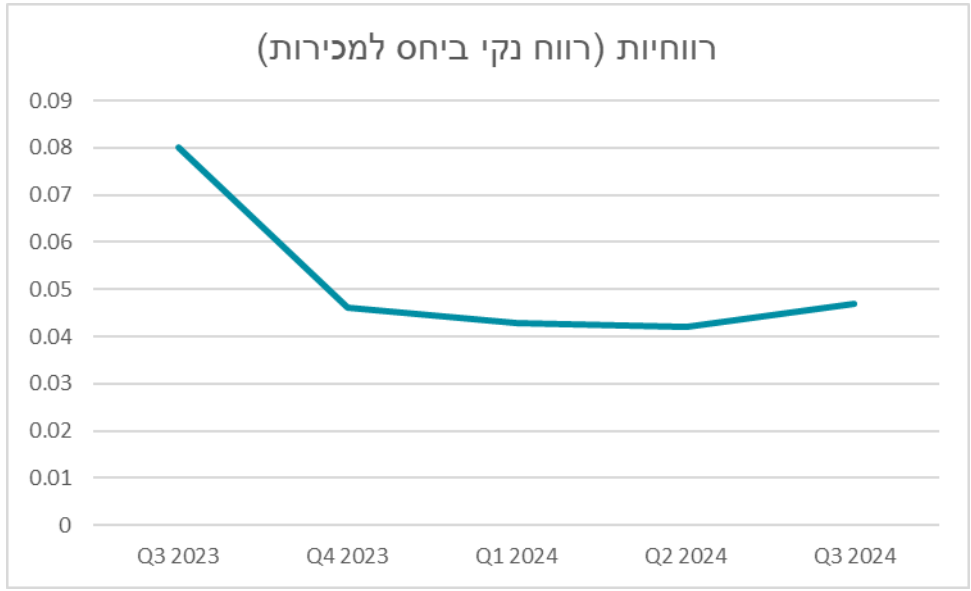

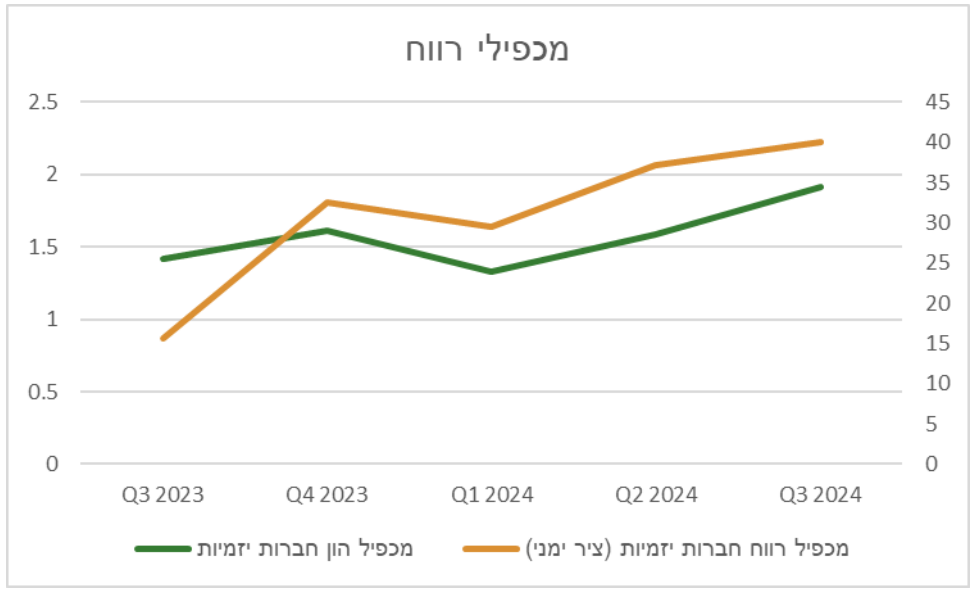

צורך: "בנקאות צל" – שירותים דומים לשירותים בנקאיים שמתבצעים על ידי גופים שאינם בנקים

- הבנה טובה של תהליכים המתרחשים בתחום האשראי בקרב גופים חוץ בנקאיים, והקישוריות שבין הבנקים לבין גופים אלה, הם מאבני היסוד של פיקוח מקרו-יציבותי והיוו את אחת מנקודות העיוורון המרכזיות של המפקחים לפני המשבר ב-2008.
- לאחרונה אנו עדים לגידול מהיר של אשראי מהמערכת הבנקאית לגופים פיננסיים, הכוללים נותני אשראי מוסדרים, קרנות השקעה פרטיות ועוד.
- מידע רצוי: פירוט על ההשקעות הלא סחירות של הגופים המוסדיים ועל ההשקעות והאשראי של גופים חוץ מוסדיים (נותני אשראי חוץ בנקאי, קרנות השקעה) – פירוט לגבי חשיפה בארץ ובחו"ל, אשראי לפי ענפי משק ולפי גודל עסק בדומה למידע הקיים מהמערכת הבנקאית.

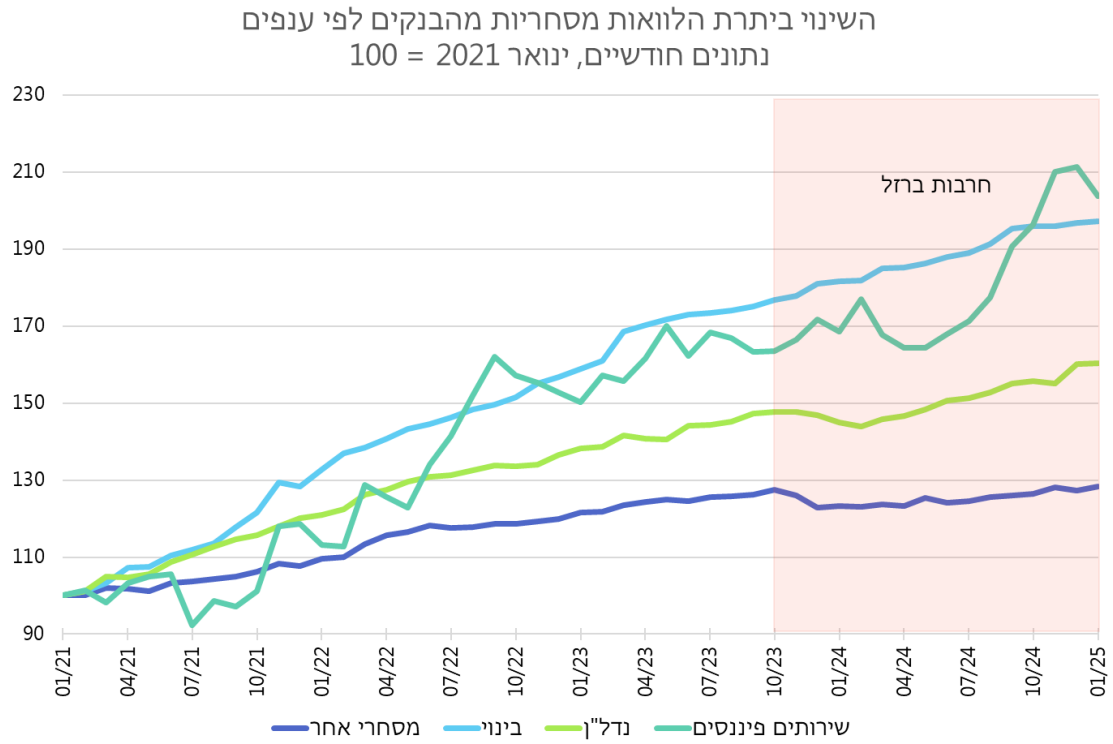

תודה!

בנק ישראל
BANK OF ISRAEL
بنك إسرائيل

